

การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15

Effective monastery management of 15th
region Clergy

พระครูโสภณธำรงกิตติ* และ วรสิทธิ์ เจริญพุ่ม**

Phrakrusoponthamrongkit* and Worasit Chareonput**

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

** อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการจัดการที่มีประสิทธิผลของคณะสงฆ์ภาค 15 (2) ศึกษาความสัมพันธ์และความสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการวัดของคณะสงฆ์ภาค 15 (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยตามลำดับขั้น (sequential mixed research) เชิงผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์ และการประชุมกลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเฉพาะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำผลการค้นพบ มาสังเคราะห์เนื้อหาและตีความแล้วนำมาสร้างข้อคำถามเพื่อทำการตรวจสอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง

ผลการศึกษาพบว่า (1) คณะสงฆ์ภาค 15 ประสบความสำเร็จในการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และทำนายความสัมพันธ์ความสำเร็จในการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพได้ร้อยละ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย การจัดการตามหลักสมัยใหม่ การจัดการหลักพุทธธรรม

คำสำคัญ: การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ, คณะสงฆ์ภาค 15

Abstract

The purpose of this research were to (1) Study successes of efficient management of 15 region monastery. (2) Verified correlation and forecasting capabilities of critical successes factors affect to successes of efficient management of 15 region monastery. (3) Purposed model of efficient management of 15 region monastery. This was mixed sequential research method, qualitative approach consist of documentary analysis, in depth interview, non-participatory observation, focus group, sample were specified key informants. The outputs were analysis by interpretation and content analysis. The was mixed sequential research method, qualitative approach consist of documentary analysis, in depth interview, non-participatory observation, focus group, sample were specified key informants. The outputs were analysis by interpretation and content analysis. The outputs of qualitative approach were confirmed by qualitative approach, sample were monks, novice and communities surrounded. Questionnaires were data collective mean, descriptive statistics and inferential statistics were analytical tools. The findings were as follows;

1) Successes of efficient management of 15 region monastery were high levels.

2) There were statistic correlation among critical successes factors affect to successes of efficient management of 15 region monastery with successes of efficient management of 15 region monastery and forecasting capabilities of was percent

3) Successes model were contemporary management and Buddhism management.

Keywords: Efficient management, 15th region monastery

บทนำ

สถาบันวัดและคณะสงฆ์ไทย เป็นสถาบันตัวแทนหลักของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย พระภิกษุในพุทธศาสนายังมีบทบาทสำคัญในด้านการเป็นผู้นำทางจิตใจต่อสมาชิกสังคมไทยและบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชน และยังมีบทบาทสำคัญในด้านสาธารณสุข รวมถึงการเมืองการปกครอง ของประเทศไทย ต่อมาพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่อย่างกว้างขวางมีจำนวนภิกษุเพิ่มมากขึ้น ขณะที่กับความก้าวหน้าทางศิลปะวิทยาการและเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงตนของพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น แม้ว่า สถาบันวัดและพระสงฆ์จะได้รับการพิจารณาว่าอยู่เหนือความต้องการทางวัตถุทางโลกแต่บริบทของ การเมือง เศรษฐกิจสังคม รวมถึง เทคโนโลยีทางการสื่อสารจะเข้ามากระทบต่อ วัดและพระสงฆ์ อย่างมาก การปกครองคณะสงฆ์และการจัดการวัดจำต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความสอดคล้องกับการเมืองการปกครอง สังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน สภาพการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีความเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยส่วนหนึ่ง และอีกส่วนเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมไปถึงกฎหมายของบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นต้น

การปกครองภิกษุเริ่มจากหลักการ ว่าบุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นพระภิกษุมีศีลเสมอกันหมด แต่ว่าการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีศีลเท่าเทียมกันนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการบังคับบัญชาสั่งการ เพราะเหตุที่ว่าเมื่อสมาชิกถือตัวว่ามีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกับคนอื่น ก็จะไม่มีการเชื่อฟังใคร หรือยอมลงให้ใคร ตามพระพุทธพจน์ว่า “การอยู่ร่วมกันของคนที่มีเสมอกันนำทุกข์มาให้” ถ้าเป็นเช่นนั้นการบังคับบัญชาสั่งการภายในองค์กรของสงฆ์ ก็จะมีปัญหาอุปสรรค พระพุทธเจ้าจึงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อน เป็นต้น

พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ดำเนินการให้การอุปสมบท เมื่อมีกิจจาภิกรรมหรือกิจการที่จะต้องทำร่วมกัน คณะสงฆ์สามารถบริหารจัดการเอง หรือเมื่อมีกรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการ

แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เมื่อทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อการปกครองสงฆ์ เป็นหลักการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติเท่านั้น หากใช้พระสงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติไม่ หากใช้เหมือนอย่างที่มีรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายไม่วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีพ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ตามพระพุทธพจน์ว่า(อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐) นอกจากนั้น การจัดการปกครองพระภิกษุในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบัน คือ ใครทำดีก็สมควรจะได้รับการยกย่องเชิดชู สรรเสริญเกียรติคุณให้ปรากฏออกไป ใครทำผิดก็สมควรจะได้รับการลงโทษ ตีเตือน ตำหนิโทษ นิินทา ว่ากล่าวตักเตือน ตามพระพุทธพจน์ว่า(ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑). “นิคคณเห นิคคหารหิ ปคคณเห ปคคหารหิ ขมคนที่ควรชม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง”

การบริหารการปกครองคณะสงฆ์ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดีศาสนาที่มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน การพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ กฎเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมเป็นต้น (คู่มือพระสังฆาธิการ, ๒๕๕๒, หน้า ๑๖.) และจากพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมระบุว่าพระภิกษุในพระพุทธศาสนาต้องพำนักอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งถาวร สถานที่ที่พระภิกษุพึงพำนัก ได้แก่ วัด สำนักสงฆ์ เป็นต้น

โดยทั่วไปวัด เป็นที่อยู่อาศัยถาวรของพระภิกษุสามเณร เป็นหน่วยงานบริหารกิจการ คณะสงฆ์ รวมถึงกิจการสาธารณะเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น สำหรับวิธีการจัดการที่เกี่ยวข้องกับวัด และ

พระสงฆ์สามเณรนั้น รัฐบาล ได้ทำการออกกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ส่งผลให้วัดในประเทศไทยมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมถึงกฎหมายอื่นๆ วัดโดยทั่วไปมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างที่ตนเองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสาม มีความว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป”(พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ, ๒๕๕๒ หน้า๑๖.)

นอกเหนือจาก การเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุ แล้ววัดยังเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ สำหรับการประกอบศาสนกิจต่างๆ ของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งนันทนาการ รวมถึงเป็นสถานที่ประกอบการพาณิชย์ต่างๆ อาทิเช่น การจัดสร้างและจัดจำหน่ายวัตถุมงคล หรือระดมเงินบริจาค เพื่อแลกกับความเชื่อว่าจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ทั้งในภพปัจจุบันและภพหน้าในสมัยโบราณที่การสื่อสารคมนาคมยังไม่ก้าวหน้าและทั่วถึงการจัดการเกี่ยวกับศาสนายังไม่มีความซับซ้อนการจัดการวัดจึงขึ้นอยู่กับศรัทธาของชุมชนรวมถึงพฤติกรรมกรรมการจัดการและวัตรปฏิบัติ ของพระภิกษุสงฆ์และบทบาทที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้นอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัตรปฏิบัติของพระเริ่มผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัยแต่ไม่มีการควบคุมกำกับดูแลที่เหมาะสมจึงเป็นเหตุให้พฤติกรรมการแสดงออกของพระภิกษุอาจมีมุมมองอาทิเช่นการประพฤติดินในกาม การแสวงประโยชน์ด้วยอวิชชาต่างๆ หลอกลวงให้ชาวบ้านที่ขาดความรู้หลงเชื่อและรับอาภิสลินจำงต่างๆ ต่อสังคมไทยพัฒนาการไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ส่วนหนึ่งเกิดความกังวลสงสัยในการจัดการวัดและบทบาทของพระภิกษุ บางส่วนที่มีพฤติกรรมผิดเพี้ยนจากหลักธรรมวินัยโดยเฉพาะด้านการเงินและการสั่งสอนตามหลักพระธรรมรวมถึงพฤติกรรมการครองตนของพระภิกษุ ที่มีพฤติกรรมด้านชู้สาวและการเงินจนเป็นข่าวแพร่อยู่ในสื่อหลากหลาย ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะมีการจัดการการปกครองคณะสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาจนปัจจุบันแต่ปัญหาด้านการเงินและชู้สาวรวมถึงปัญหาด้านการสอนหลักธรรมที่ผิดไปจากหลักพุทธศาสนายังคงเกิดขึ้นให้เห็นประจักษ์ในสื่อแทบทุกประเภท เมื่อทำการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบพบว่าปัญหา

ทุกอย่างมีรากฐานมาจากปัญหาด้านการจัดการวัดทั้งสิ้น (พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ 2558) การจัดการวัดตามข้อกำหนดที่

มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ 6 ประการได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, 2538 หน้า 32) และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โครงสร้างการจัดการวัด ประกอบด้วยเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการสูงสุดมีพันธกิจ ในการจัดการคณะสงฆ์ภายในวัดต้นสังกัดให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ประกอบด้วย ความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามพระธรรมวินัย และสำคัญที่สุดต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมยุคปัจจุบันที่ได้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและคมนาคมความก้าวหน้าในเทคโนโลยีมีผลต่อการครองตนทั้งของฆราวาสและบรรพชิตโดยเฉพาะพฤติกรรมของภิกษุ หลักสำคัญของการจัดการวัดประกอบด้วยการจัดการการเงิน และการจัดการปกครองการควบคุมดูแลพระลูกวัดมิให้มีพฤติกรรมผิดพระวินัย รวมถึงการการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม 2542) ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่ทำให้พระภิกษุและเจ้าอาวาสที่ปกครองวัดจะต้องเกี่ยวข้องกับการเงินและการจัดการสมัยใหม่เพื่อพัฒนาวัดและภิกษุในสังกัด ประกอบด้วยการบริหารบุคคล (man) งานธุรการ (Management) งานการเงิน (Money) และงานอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม ศาสนูปการ (Material) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการวัดสมัยใหม่ (สาธิต พนาริ , 2557) เพื่อควบคุมการพัฒนาวัดและพระลูกวัดให้พัฒนาไปในทางที่ถูกต้องหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามหลักบวร อันได้แก่ บ้าน วัดและโรงเรียน ในขณะเดียวกัน เจ้าอาวาส และ คณะสงฆ์สังกัดวัด ต้องไม่ละเลย วัตรปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้ภิกษุได้ยึดเป็นแนวทางในการครองตนและการประกอบกิจกรรมทั้งในด้านการจัดการวัด การจัดการความสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยหลักการมีส่วนร่วมและหลักการจัดการสมัยใหม่ ผสานกับหลักนิยมนด้านการจัดการด้วยหลักพุทธธรรมที่จะช่วยทำให้การแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบทางบวกต่อภาพลักษณ์ทั้งของวัด เจ้าอาวาส มหาเถร

สมาคม นอกจากนั้นพันธกิจแฝงที่เจ้าอาวาสในนามของวัดและมหาเถรสมาคมต้นสังกัดจะต้องจัดการได้แก่การจัดการสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอยภายในและบริเวณวัด ในกรณีวัดที่มีกิจกรรมพุทธศาสนาหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวและวัดที่มีกิจกรรมพุทธพาณิชย์ การจัดการองค์การที่มีสถานภาพเป็น นิติบุคคล ให้เกิดประสิทธิผล นับว่าเป็นพันธกิจที่ยากตามสมควร ขณะที่วัดซึ่งเป็นการจัดการองค์การที่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแล้ว ยังเป็นองค์การที่ผู้คนคาดหวังให้เป็นองค์การที่ให้สติปัญญา สร้างเสริมคุณธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ และรวบรวมศิลปะวัฒนธรรม ของคนในชาติ เพื่อสืบทอดเป็นมรดกให้ลูกหลาน การจัดการให้เกิดประสิทธิผลย่อมจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในการผสมผสานหลักการจัดการที่สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในระดับสูง และเพื่อเป็นการจัดการความรู้ ตามหลักการจัดการสมัยใหม่ จะต้องมีการถอดบทเรียนการจัดการวัดเป็น ตัวแบบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ สำหรับ การจัดการ วัด ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค15
2. เปรียบเทียบการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ของคณะสงฆ์ จาก กลุ่มตัวอย่างจำแนกด้วยลักษณะประชากร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค15กับการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และพยากรณ์การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค15
4. และนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค15

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค15 มีความประสงค์ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและหลักวิธีการจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทย เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทยที่สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลงของสภาวะโลกาภิวัตน์ นำเสนอรูปแบบเพื่อนำไปทดลองและประเมินผล
การจัดการในการใช้ในการปฏิบัติงานจริง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีหลักพุทธธรรม หลักวิธีการจัดการวัดของคณะสงฆ์
ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในอดีตและปัจจุบันของคณะสงฆ์ไทย จากการค้นคว้า
เอกสาร ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ดุษฎีนิพนธ์
วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวัดการจัดการองค์กร ไม่แสวงกำไรและองค์กร
สมัยใหม่

2. ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดที่มีผลต่อการจัดการวัดอย่าง
มีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15 ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา
สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์

3. ศึกษารูปแบบที่ความเหมาะสมต่อการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพที่มี
สอดคล้องกับหลักการจัดการภาครัฐสมัยใหม่และหลักการจัดการคณะสงฆ์ตาม
แนวทางพระพุทธศาสนา จาก ผู้เชี่ยวชาญการจัดการจากสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติและคณะสงฆ์

4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการวัดจากการวิจัยให้คณะสงฆ์นำไป
ทดลองใช้งานกับวัดต่างๆ ในประเทศไทย

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักปฐมภูมิสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ประกอบด้วยผู้บริหารคณะสงฆ์ ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด อำเภอบ้านดง
เจ้าอาวาส และไวยาวัจกรวัดของคณะสงฆ์ภาค 15 เจาะจง วัดละ 1 ราย/รูป
จาก 23 วัด และผู้อำนวยการสำนักพุทธศาสนา จังหวัดละ 1 ราย และการ วิเคราะห์
เอกสารข้อมูลทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงปริมาณได้แก่ภิกษุ สามเณรและ
ไวยาวัจกร สังกัดวัดในการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 15 จำนวน 500 รูป/คน
ทำการหาขนาดด้วยแนวคิดของยามานะและสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นขั้นตอนใช้
แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล

3. ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิเคราะห์รูปแบบด้วย การประชุมกลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการองค์กรและผู้บริหารคณะสงฆ์ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด อำเภอบ้านนาบึง เจ้าอาวาส วัดในการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 15 จำนวน 27 ราย/รูป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสานวิธี โดยมีวิธีการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1 ศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมแนวทางปฏิบัติในการจัดการ วัด ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ทั้ง ในรูปของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศต่างๆ และหลักพุทธธรรม

2 วิเคราะห์ความสอดคล้องของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวัด เพื่อวางกรอบแนวทางในการพัฒนาให้การจัดการของ วัดมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้

3. การศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการ ศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวัดของคณะสงฆ์ ภาค 15 ตามระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แนวคิดทฤษฎีการจัดการองค์กรภาครัฐสมัยใหม่ หลักพุทธธรรม นำมา ทำการวิเคราะห์ เนื้อหา และทำการตีความ ประกอบกันและยืนยันผลการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ แล้วนำผลการศึกษามาประชุมกลุ่มโดยมีองค์ประชุมประกอบด้วย เจ้าอาวาส กรรมการวัด หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นและพระภิกษุ ที่สังกัดคณะสงฆ์ ภาค 15 จำนวน 27 รูป/ราย

2) การสำรวจด้วยแบบสอบถาม โดยทำการสำรวจวัดของคณะสงฆ์ ภาค 15 และ จำนวนวัดที่เก็บข้อมูลรวม และ สัมภาษณ์เจ้าอาวาส กรรมการวัด หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นและพระภิกษุ ที่สังกัดวัดดังกล่าว โดยที่ภาค 15 มีวัดทั้งสิ้น 965 วัด เป็นวัดราษฎร์ จำนวน 947 วัด วัดหลวง 18 วัด ตั้งอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่

ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม ทำการหากลุ่มตัวอย่างจึงต้องใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงโดยที่ วัดหลวงจะศึกษาทั้งหมด 6 วัด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 6 วัดที่เหลือ จังหวัดละ 4 วัด วัดราษฎร์ จะเจาะจงศึกษา 8 วัดเช่นกัน และเลือกจำนวนวัดในแต่ละจังหวัด เช่นเดียวกับวัดหลวง ผู้ตอบแบบสอบถาม เชิงคุณภาพ วัดละ 3 รูป/คนได้แก่เจ้าอาวาส พระภิกษุที่จำพรรษา และไวยาวัจกรและเจ้าหน้าที่สำนักพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยจังหวัดละ 1 นาย รวม 4 นาย เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการวัดที่มีประสิทธิผลจากกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย การดำเนินงานเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม เชิงปริมาณที่ทอดให้กลุ่มตัวอย่าง แบบ ขั้นตอน ประกอบด้วย พระภิกษุ สามเณร วัดละ 10 รูป รวม 360 รูป ผู้อาศัยในชุมชน ใกล้เคียงวัด จำนวน 10 ราย/วัด รวม 180 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ช่วงระหว่างเดือนมี.ค. ถึง เดือนมิ.ย. 2560

3) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยายและสถิติอ้างอิงและสร้างรูปแบบขึ้นมาจากผลการวิเคราะห์แล้วนำไปสังเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากนั้นนำผลการศึกษาไปวิพากษ์จากการประชุมกลุ่ม

4) จัดทำการประชุมกลุ่ม เพื่อ แสวงหา แนวทางการจัดการการวัดที่เหมาะสมและ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดราษฎร์ของคณะสงฆ์ ภาค 15 ใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 รูป/ท่าน แบ่งออกเป็น พระราชาคณะ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ผู้แทนสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ และผู้แทนชุมชน

ผลการวิจัย

การจัดการวัดเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของคณะสงฆ์ภาค 15 จากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยประเด็น 7 ประการ ประกอบด้วย วัดและคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญในแนวคิดที่ว่าวัดและ

พระพุทธศาสนาจะมั่นคงยืนหยัดอยู่ได้นั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิผลการจัดการของวัด เพราะวัดเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการดำรงอยู่และสืบเนื่องของพระพุทธศาสนา และวัดและผู้บริหารวัดต้องมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละความสุขและผลประโยชน์ส่วนต้วอย่างมากต้องเห็นแก่ประโยชน์ของวัดและพระพุทธศาสนาอย่างสูง ปัญหาต่างๆ ย่อมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์ทุกระดับมีความรับผิดชอบ (accountability) ตามหลักการธรรมาภิบาล ต่อวัด และพระสงฆ์และสังคมโดยรวมมากขึ้น ต้องทำการจัดการวัดมีความโปร่งใส (transparency) มากขึ้น ขณะเดียวกันต้องให้พระสงฆ์ไม่ว่าระดับใด หรือที่ใดก็ตาม สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปในคณะสงฆ์ได้ตามหลักการมีส่วนร่วม (participation) เพราะจะทำให้สอดคล้องกับหลักการจัดการสมัยใหม่ ซึ่งมีความซับซ้อนและหลากหลาย เกินความสามารถของคนเพียงคนเดียวหรือกลุ่มคนจำนวนน้อยจะดูแลให้ทั่วถึงได้แล้ว ยังสอดคล้องกับหลักการในพระธรรมวินัยที่เน้นความเป็นสังฆะ คือการรับผิดชอบร่วมกันโดยสงฆ์ทั้งหมด

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีเพศภาวะเป็น พระภิกษุและ สามเณร มีอายุพรรษา ระหว่าง 1-5 พรรษา และ 15 พรรษาขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ มีอายุ ระหว่าง 25 –35ปีเป็นหลัก รองมามีอายุ 36-45ปี แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสมดุลระหว่างอายุ พรรษาน้อย กับ อายุ พรรษา มาก ด้านระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา มัธยม/ปวช รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาตรีและประถมศึกษา สังเกตว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็น พระและสามเณร มีการศึกษาตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการแตกต่างกันในระดับหนึ่ง ขณะที่การศึกษาตามหลักพุทธศาสนา ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาทางพุทธศาสน้น้อยมากกว่า การศึกษาตามกระแสหลัก คณะสงฆ์ที่สังกัดภาค15 ส่วนใหญ่สังกัดนิกาย มหานิกาย

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพจำแนกตามตัวแปร

ตารางที่ 1 ความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์
ภาค 15

ความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำเร็จ	ลำดับที่
ด้านการจัดการการเงิน	4.08	0.74	มาก	4
ด้านการจัดการปกครองวัด	4.27	0.58	มากที่สุด	1
ด้านสภาพแวดล้อมของวัดและสิ่งปลูกสร้าง	4.18	0.63	มาก	3
ด้านการจัดการการศึกษาแก่ภิกษุและประชาชน	3.83	0.75	มาก	5
ด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน	4.26	0.56	มากที่สุด	2
รวม	4.12	0.65	มาก	

จากตารางที่ 1 การจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 อยู่ในระดับ มาก โดยมีลำดับของความสำเร็จ ดังนี้ ด้านการจัดการปกครองวัด อยู่ในลำดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.27 ด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนมีค่าเฉลี่ย 4.26 อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมของวัดและสิ่งปลูกสร้างมีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการจัดการการเงินค่าเฉลี่ย 4.08 อยู่ในลำดับที่ 4 ด้านการจัดการศึกษาแก่ภิกษุและประชาชนมีค่าเฉลี่ย 3.83 อยู่ในลำดับที่ 5

ผลการศึกษาสะท้อนถึงว่า ความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15 ในด้านการปกครองวัด มีความสำคัญในระดับมากที่สุด เพราะถ้าไม่สามารถปกครอง พระลูกวัดให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและวินัยสงฆ์ ย่อมไม่อาจจะทำให้การจัดการประสบผลสำเร็จ ในมุมมองที่กลับกัน จุดอ่อนของการจัดการวัดจะอยู่ที่ การจัดการการเงินและ ด้านการจัดการการศึกษาแก่ภิกษุและประชาชน

การศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ ภาค 15 จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จากลักษณะประชากร ด้านการศึกษา ด้านสังกัดคณะสงฆ์ ด้านสถานภาพ ด้านอายุ ของกลุ่มตัวอย่าง ในภาพรวมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพกับความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพกับความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การศึกษาการพยากรณ์ความสามารถของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการวัดสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ภาค 15 ประกอบด้วย กระบวนการจัดการด้านการวางแผน กระบวนการจัดการด้านการควบคุมและขับเคลื่อนองค์การ กระบวนการจัดการด้านองค์การเพื่อการทำงาน กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านอัมมัญญา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านปริสันญตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านบุคคลัญญตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านมัตตัญญตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านกาลัญญตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านอัตถัญญตา แต่ ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมจะพยากรณ์ผกผัน โดยที่ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อ ความสำเร็จของการจัดการวัด และตัวแปรที่ไม่มีอำนาจพยากรณ์ได้แก่กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้าน อัตถัญญตา หมายถึงความเป็นผู้รู้จักตน รู้ว่าเราโดยเพศภาวะ ความสำเร็จ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไรและเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า พระ ภิกษุ รู้จักตนเองและเพศสภาวะของตนแต่เนื่องจาก สภาวะแวดล้อมทางสังคมปัจจุบันประกอบกับการเมืองในคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่ง สมณศักดิ์ มีความไม่โปร่งใส ทำให้เกิดความไม่ ศรัทธาประกอบกับในประเทศไทยการสั่งสอนหลักธรรมที่ถูกต้องได้รับการบิดเบือนไปอย่างมากการครองตนของ พระจึงผิดแปลกจากพระธรรมวินัย ทำให้หลักอัฐัญญา ไม่สามารถนำมาพยากรณ์ความสำเร็จได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลลัพธ์การวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยประกอบด้วย กระบวนการจัดการด้านการวางแผน กระบวนการจัดการด้านการควบคุมและขับเคลื่อนองค์การ กระบวนการจัดการด้านการจัดองค์การเพื่อการทำงาน กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านอัมมัญญา กระบวนการจัดการตามหลักพุทธธรรมด้านปริสันญตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านบุคคัลลัญญา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านมัตตัญญูตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านกาลัญญูตา กระบวนการจัดการ ตามหลักพุทธธรรมด้านอัตถัญญูตา แต่ ผลกระทบด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่สอดคล้องกับการศึกษาของสุรศักดิ์ ชะมะรัมย์ (2554) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สอดคล้องกันในการจัดการตามหลักการจัดการสมัยใหม่ ส่วนระบบการบริหารและการจัดการวัด สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน พบว่าวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน มีการจัดการระบบการบริหารงานที่ชัดเจนโปร่งใส ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารตามส่วนงาน เน้นความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ง่ายต่อการประสานงาน ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการบริหารและการจัดการประกอบด้วยปัจจัยภายในได้แก่ ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส บุคคลากรและงบประมาณ ปัจจัยภายนอกได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐและภาคเอกชน ที่เอื้อผลประสานประโยชน์ส่งเสริมกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ (ฐิติพร สะสม) วิทยานิพนธ์ศึกษาระบบบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน พบว่าวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง

จังหวัดน่าน มีการจัดการระบบการบริหารงานที่ชัดเจนโปร่งใส ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารตามส่วนงาน เน้นความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ง่ายต่อการประสานงาน ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการบริหารและจัดการ ประกอบด้วยปัจจัยภายในได้แก่ ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส บุคลากรและงบประมาณ ปัจจัยภายนอกได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐและภาคเอกชน ที่เอื้อผลประโยชน์ส่งเสริมกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ วิถีพร สะสม (2554) ทำนองเดียวกันกับพระครูปลัดกิตติวัฒน์คชา ปญญารโธ (2554) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่การศึกษาพบว่าความคิดเห็นของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ภาพรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ความแตกต่างพบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระภิกษุกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการวัด มีความแตกต่างกัน ขณะที่ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านปกครอง ว่าควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้นรักษากฎระเบียบโดยเคร่งครัดทำการลงโทษอย่างสมเหตุสมผลด้านศาสนศึกษา ควรอธิบายความสำคัญของการศึกษาให้ภิกษุ สามเณร ให้เข้าใจทั่วถึง ให้ช่วยกันกำลังใจผู้เรียน นักรธรรมและบาลี ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรส่งเสริมการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนา ด้านการเผยแผ่ ควรมีการฝึกอบรมในส่วนของการเผยแผ่ธรรมแก่พระภิกษุสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ควรปลูกฝังการเอาใจใส่ดูแลควบคุมปฏิสังขรณ์แก่พระภิกษุ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการสาธารณสงเคราะห์ร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชนส่วนผลการศึกษาด้าน การจัดการศาสนสมบัติพบว่ามีความสอดคล้องกับ พระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์) 2557 ดุษฎีนิพนธ์ เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พบว่า ปัจจัยด้านบริการศาสนสมบัติวัดให้เกิดการบริการเชิงสงเคราะห์ประชาชนให้ประชาชนรับรู้ถึงควมมีเมตตาธรรมตามหลัก

พุทธศาสนา ด้านการควบคุมศาสนสมบัติของวัดเป็นการใช้การควบคุมตรวจสอบให้เกิดการจัดการศาสนสมบัติของวัดตอบสนองความต้องการทุกภาคส่วน ด้านการแต่งตั้งบุคคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการเป็นการดึงบุคคลเข้าช่วยเหลือการจัดการศาสนสมบัติของเจ้าอาวาส ด้านการทำบัญชี รักษาศาสนสมบัติของวัด และเงินผลประโยชน์ของวัด เป็นวิธีการแบบแผนที่เป็นฐานข้อมูลช่วยให้เจ้าอาวาสตัดสินใจจัดการศาสนสมบัติอย่างเหมาะสม จัดทำบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเป็นการปรับปรุงแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้ ปัจจัยทั้ง 6 มีความจำเป็นต่อการจัดการ ศาสนสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ซึ่งใช้ศิลปะในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนทางด้านรูปแบบระบบการจัดการวัด สอดรับกับผลการศึกษาของดวงพร สารศาสดา, (2545) วิทยานิพนธ์เรื่องระบบการบริหารจัดการขององค์กร วัดพระธรรมกาย พบว่าองค์กรวัดพระธรรมกายมีรูปแบบการบริหารจัดการ ที่มีการวางแผนเป็นอย่างดีจากส่วนกลางซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับสูงของวัด ผู้ซึ่งล้วนมีการศึกษาสูง มีวิสัยทัศน์กว้างขวาง กับกลุ่มลูกศิษย์ของวัดที่เป็นผู้มีบทบาทในสังคมของประเทศไทย วัดพระธรรมกายมีระบบการจัดการภายในวัดที่ให้ความประทับใจแก่ผู้เข้ามาในวัดเป็นครั้งแรก ทั้งวัดที่สะอาด พระภิกษุที่สำรวม อาหารที่พร้อมพรั่ง และการสอนธรรมะที่ไม่น่าเบื่อ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จากเหตุผลประการที่หนึ่งนโยบายภายในของวัดที่เป็นไปในเชิงรุก ได้รับความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารวัด ประการที่สองมีการวางแผนอย่างรัดกุมเชิงกลยุทธ์ ที่เน้นย้ำความน่าเชื่อถือผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและตรง ประสิทธิภาพ และประการที่สามวัดมีสมาชิกจำนวนมากที่เป็นพวกที่อยู่ในระดับสูง และชั้นกลางของประเทศประกอบไปด้วย เศรษฐี นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นฐานกำลังที่สำคัญของวัดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ส่วนด้านการบริหารคณะสงฆ์สอดคล้องกับวิเชียร เส้นทอง, บุญทัน ดอกโธสง, บุญเรือง ศรีเหรียญ และวิทยา เจียรพันธ์ (2550) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง สัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะ

สงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ไทยของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติประกอบด้วย ด้านการมี แผนงาน ด้านการจัดการองค์กร และด้านการให้ความร่วมมือ โดยปัจจัยทั้ง 3 ร่วมกัน มีผลต่อความผันแปรของสัมฤทธิ์ผลใน การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร้อยละ 54.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่ ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ ผลในการบริหาร จัดการคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ด้านการมีแผนงาน ด้านการให้ความร่วมมือ สำหรับด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอและทั่วถึงสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรขอความร่วมมือโดยการทําทบหักข้อต่อกลางเพื่อความเข้าใจ ร่วมกันกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านกลยุทธ์การจัดการผล การศึกษาสอดคล้องกับงานของ พระอานวย หมอกเมฆ, (2556) ดุษฎีนิพนธ์เรื่องกลยุทธ์ การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราชวรวิหารในเขตหนเหนือ ภาค 4 การพัฒนากลยุทธ์สำหรับเจ้าอาวาสวัดราชวรวิหารเรียกว่า “ปัญญการบริหาร” ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ (2) กลยุทธ์การป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (3) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม (4) กลยุทธ์การทำงานที่ดี ให้สำเร็จความประสงค์และ (5) กลยุทธ์การสงเคราะห์สิ่งอันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูล

ส่วนทางการเงินและงบประมาณสอดคล้องกับ มนต์ชัย ปันงาม (2555) บทความวิจัยเรื่อง การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุตรดิตถ์พบว่าพระภิกษุที่มีลักษณะประชากรแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการงบประมาณของ วัดทั้ง 4 ขั้นตอน การจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การบริหาร งบประมาณ การติดตามและประเมินผล แตกต่างกัน ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะสอดคล้องกับพระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร (2557) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการพัฒนา พระสงฆ์เพื่อการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ ศึกษา 3 พรหม วิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 กาวนา 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 ส่วนรูปแบบการ

พัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนว พระพุทธรศาสนา ที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ควรมีการบูรณาการ การพัฒนาพระสังฆาธิการ ตามแนวทั่วไปและพระพุทธรศาสนา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น ร่วมกับหลักธรรม คือ สัปปริสธรรม 7 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้เป็นอย่างดี และด้วยการประยุกต์หลักการพัฒนารัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) และหลักธรรม แต่ละหัวข้อสามารถยังการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในรูปแบบการบริหารสอดคล้องกับ พระทีฆทัสสนิณังค์ วัชรวัสสิริ (2558) ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 ในการบริหารคนมีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธรศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงานมีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ประสิทธิผล การบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 ในการบริหารคนมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทาการบริหารภาระงานมุ่งบริหารที่สนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อและการบริหารองค์กรได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค 4 การบริหารคนมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยด้านสาธารณะสงเคราะห์มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ร้อยละ 70.3

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) เจ้าอาวาสต้องได้รับการพัฒนาทางด้านภาวะผู้นำและมีคุณสมบัติตามหลักพระธรรมวินัยประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม อาทิ เช่น จำเป็นต้องมีความรู้ทางโลกได้แก่ความรู้ทางด้านการจัดการสมัยใหม่ คุณสมบัติดังกล่าว จะมีได้เฉพาะผู้ที่ผ่านการศึกา ทั้งทางการศึกษาด้าน พุทธธรรม

วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562)

และการศึกษาตามรูปแบบการจัดการการศึกษาของประเทศ กรณีดังกล่าวมหาเถรสมาคมและรัฐบาลต้อง พิจารณาสันับสนุนให้เป็นรูปธรรม

2) การจัดการการปกครองวัดโดยคณะสงฆ์ที่ ควรยึดหลักพระธรรมในการปกครอง ประกอบกับเน้นการใช้หลักการจัดการสมัยใหม่โดยเฉพาะหลักการจัดการองค์การไม่แสวงกำไรและเข้มงวด ในการปกครองให้พระและสามเณร ครองตนให้เหมาะสมกับสมณรูปโดยที่เจ้าอาวาสต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

3) การจัดการด้านการเงินของวัด ต้องมีการทำบัญชี รายรับและรายจ่ายที่เป็นตามระบบสากลมีการรับรองจากผู้ตรวจบัญชีได้รับอนุญาต มีการบันทึกรายรับรายจ่ายทุกวันตามระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จิตติพร สะสม. 2554. **ศึกษาระบบบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา**
กรณีศึกษา: วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน: วิทยานิพนธ์
พุทธศาสนบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ดวงพร สารศาลิน. 2545. **ระบบการบริหารจัดการขององค์กร วัดพระธรรมกาย.**
วิทยานิพนธ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). 2557. **การบริหารจัดการวัด**
เพื่อความมั่นคงแห่งพุทธศาสนา ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระครูสาธิต วิริยาน อยู่สุข. 2556. **ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการพันธกิจของ;**
ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). 2552. **การคณะสงฆ์และการศาสนา.**
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระทีฆทัตถสิมณีนวรงค์ วรัชวัสสิริ. 2558. **ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครอง**
คณะสงฆ์ภาค 4 ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- พระเทพรัตนสุธี สมศักดิ์ โชติธโร. 2557. **กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1.**
ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท(รุจิเวทย์). 2557. **การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสน**
สมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูริย์ วิบุโล). 2554. **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้า**
อาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระอานวย หมอกเมฆ. 2554. **กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับ**
เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตหนเหนือ ภาค 4. ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร
มหาวิทยาลัยภาคกลาง.
- มนต์ชัย บัณงาม. 2555. **การจัดการงบประมาณของวัดในจังหวัดอุดรดิตถ์. วารสาร**
บัณฑิตวิจัย. 2 (5): 13-24.

วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562)

วิเชียร เส้นทอง บุญทัน ดอกไธสง บุญเรือง ศรีเหรียญ และวิทยา เจียรพันธ์. 2550.

สัมฤทธิ์ผลในการบริหาร จัดการคณะ สงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. 2556. วิธีและเทคนิควิจัยทางรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

สาธิต พนารี่. 2556. กระบวนทัศน์ใหม่การบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. ดุษฎี

นิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

สุรศักดิ์ ชะมะรัมย์. 2554. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลัก

ธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานพระพุทธศาสนา

จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2550. การปกครองคณะสงฆ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์